

2670539 225 autna

TRESTNÉ ČINY PROTI ŽIVOTU V UHERSKÉM PRÁVU DO POČÁTKU XVI. STOLETÍ

Napsal

PROF. DR. RUDOLF RAUSCHER

Zvláštní otisk ze sborníku „Pocta k šedesátým narozeninám dr. Alberta Miloty“

Nákladem vlastním — Tiskem „Politiky“ v Praze

V PRAZE 1937

TRESTNÉ ČINY PROTI ŽIVOTU
V UHERSKÉM PRÁVU
DO POČÁTKU XVI. STOLETÍ

Napsal

PROF. DR. RUDOLF RAUSCHER

Zvláštní otisk ze sborníku „Pocta k šedesátým narozeninám dr. Alberta Miloty“

Nákladem vlastním — Tiskem „Politiky“ v Praze

V PRAZE 1937

Trestní právo uherské poskytuje ve starším období svého vývoje velmi pěkné doklady o některých důležitých zásadách, ovládajících trestní právo střeoevropské. Bohužel je věnováno jeho dějinám velmi málo pozornosti, zvláště v monografickém zpracování, a to jak v literatuře maďarské, tak cizí.¹ Je toho tím více litovati, neboť právní prameny uherské jsou dosti hojné, aby z nich bylo možno podati vylíčení dějin trestního práva. Náš příspěvek chce stručně vylíčiti zásady, jimiž se řídilo zemské právo uherské při úpravě trestných činů proti životu od dob sv. Štěpána až do poč. XVI. st.

Uherské prameny mají o skupině těchto trestných činů v uvedeném období jednak předpisy v královských dekretech, jednak zprávy v listinném materiálu, po př. v jiných právních památkách. Ze skutečnosti prvé je patrné, že veřejná moc brzy ovládla v uherském právu úpravu těchto trestných činů. V dekretech králů uherských lze sledovati, jak se vyvíjelo stíhání mocí veřejnou trestných činů vůbec a trestných činů proti životu zvláště. V listinném materiálu pak možno stopovati zachování starších zásad, které konservativně udržují zbytky staršího nazírání na tyto trestné činy.

V uherských pramenech nazývá se trestný čin proti životu všeobecným názvem homicidium. Název ten vytýká výsledek trestné činnosti — usmrcení člověka, jak jest obvyklé i v jiných pramenech střeoevropských.² Od prvních

¹) Nejdůkladněji pojednal o trestním právu uherském v době starší vlastně jen *Timon Ákos*, *Magyar alkotmány- és jogtörténet*. 6. vyd., Budapest 1919, str. 415—444; srv. něm. př. *Ungarische Verfassung und Rechtsgeschichte*. Berlin 1909, str. 412—441. Ze starší literatury, která jedná ovšem o trestním právu uherském doby novější, srov. *Huszty*, *Jurisprudentia practica seu commentarius novus in ius Hungaricum* 1745; *Bodo*, *Jurisprudentia criminalis secundum praxim et constitutiones Hungaricas* 1751; *Szlemencz*, *Elementa iuris criminalis Hungarici* 1817; *Vuchetich*, *Institutiones iuris criminalis Hungarici* 1819. Srov. též *Endlicher*, *Die Gesetze des heil. Stephan*, 1849, str. 112, 154 násl. *Magyar Jogi Lexicon* II, 460—465, II, 475.

²) Pro právo německé srov. *Rudolf His*, *Das Strafrecht des deutschen Mittelalters* II, 1935, str. 75 násl. *Heinrich Brunner*, *Deutsche Rechtsgeschichte* II (2. vyd. 1928), str. 813

ustanovení v královských dekretch setkáváme se však v pramenech uherských s rozlišováním mezi homicidium voluntarium a homicidium casuale. Rozdíl ten vystupuje tedy v uherských pramenech velmi brzy. Protože je znám dříve ve starších pramenech v právu německém, nelze pochybovati, že spolu s vlivem, který se objevuje v nejstarším zákonodárství uherském vůbec, působilo na vytvoření těchto pojmů v Uhrách právo německé.³ Rozlišení toto klade důraz, zda usmrcení člověka vzniklo z vůle pachatele či nikoli. Jde o pojetí, které je známo i v jiných středoevropských právech, byť je v nich formulováno přesněji teprve později. V právu českém rozlišují se trestné činy proti životu charakteristicky na „mordy z oumysla“ a na „mordy z nechtění“. V právu polském se mluví v pramenech o homicidium voluntarium a casuale podobně jako v právu uherském.

Homicidium voluntarium je vytknuto v dekretu sv. Štěpána (II, 16) tak, že je zdůrazněn při trestné činnosti vražedný úmysl, vzniklý z hněvu a z pýchy pachatele. Praví se zde: si quis accensus ira, ac superbia elatus, spontaneum comiserit homicidium. Dekret z r. 1298, art. 52,⁴ zdůrazňuje kromě zlého úmyslu také použití násilí: si quis... potentialiter, ex concepta malitia, interfecerit... Toto pojetí zůstalo, jak se zdá, v uherském právu rozhodujícím: zdůrazňoval se vražedný úmysl, který byl patrný z rozvahy, s níž byla vražda spáchána a z okolností, za nichž byla provedena. Je to patrné z dekretu z r. 1486, art. 51, § 3, v němž se vytýká při spáchání zabití praeconcepta malitia a animus deliberatus. Odtud se nazývá tento případ usmrcení také homicidium deliberatum.⁵

Proti homicidium voluntarium staví se v pramenech uherských homicidium casuale. Pramenům uherským splývá v tomto pojmu usmrcení náhodné i usmrcení z nedbalosti. Lze tak souditi z výrazu, který se v pramenech vyskytá, že usmrcení se stalo casualiter aut aliter inopinate (dekret 1489, art. 51). Ze skutečnosti, že na usmrcení casualiter spáchané byl ukládán trest po př. i smrti, bylo by lze míti za to, že pod tento případ nespádalo usmrcení náhodné, na druhé straně však v pramenech uherských setkáme se s tím, že často při tomto případě usmrcení ani o zabití (homicidium) se nemluví, nýbrž prostě o smrti člověka.⁶ I v tomto pojetí právo uherské sou-

násl. Rudolf His, Geschichte des deutschen Strafrechts bis zur Karolina. 1928, str. 121. Pro právo polské: Stan. Kutrzeba, Dawne polskie prawo sądowe w zarysie. 1927, str. 36 násl. Pro právo české: Rud. Rauscher, Usmrcení člověka v českém právu zemském. 1927.

³ His, Das Strafrecht des deutschen Mittelalters I, 1920, str. 68 násl. Brunner, Deutsche Rechtsgeschichte II, 714 násl.

⁴ Jos. Nikolaus Kovachich, Sylloge decretorum comitialium (1818), str. 44.

⁵ Dekret 1492, art. 82.

⁶ Sv. Štěpán II, 13: Si quis autem casu occiderit aliquem... Wenzel, V, 86, č. 53 (1293) ...super morte Johannis filii Itemerii cognati ipsorum illata casualiter per predictos cives... Tamtéž V, 101, č. 65 (1294)... casualiter occidisset. Tamtéž X, 58, č. 41 (1291)

hlasí s jinými právy ve střední Evropě, zvláště s analogickým pojetím v právu německém.

Právo uherské rozeznává dále mezi obyčejnými případy zabití (homicidium simplex)⁷ a mezi případy kvalifikovanými. Mezi ně náleželo především zabití příbuzného, a to zabití otce (patricidium), bratra (fratricidium)⁸ a dalších příbuzných nedílných a soudílných. Později bylo stanoveno, že kvalifikovaný případ zabití příbuzného vztahuje se na zabití příbuzných až do čtvrtého stupně.⁹

Jiným kvalifikovaným případem zabití bylo usmrcení manželky. Z ustanovení, jež máme o tomto případě zachována, plyne, že šlo původně o lehčí případ zabití, patrně důsledkem nižšího právního postavení manželky.¹⁰

Pozdější zákonodárství¹¹ přiřazuje k těmto případům ještě zabití řádných soudců a zabití procesního protivníka nebo druhé procesní strany, odebírající se k soudu.

Zvláštním případem usmrcení bylo zabití žida. Uherské právo shodovalo se ve svém pojetí tohoto případu s jinými právy ve střední Evropě a nevytvořilo si tudíž tento případ osobitně. Platil zde předpis práv židovských Bely IV. z r. 1251, čl. 10. Text jeho je shodný s příslušným článkem židovského privilegia v Rakousích z r. 1244, v Čechách z r. 1255 a z Polska z r. 1264. Z něho patrné, že právní řád pokládal usmrcení žida za těžký trestný čin, neboť pachatel byl trestán smrtí i konfiskací majetku.¹²

Jako zvláštní kvalifikovaný případ vytýká dekret sv. Štěpána (II, 46) usmrcení mečem. V pozdějších ustanoveních zákonných se tento předpis nevyskytuje. Snad na jeho vznik měly vliv ustanovení církevní,¹³ která působila i v jiných případech na dekret sv. Štěpána. Snad tu jde také o zdůraznění vražedného úmyslu pachatele, který se projevil v použití zjevné vražedné zbraně. Proto i vytažení meče za účelem vražedným bylo trestáno, neboť i v tomto případě, byť by se objektivně výsledkem zamýšlené trestné činnosti nedostavil, spatřován počátek trestné činnosti.

...ratione mortis dicti Blasii patris ipsius Dyonisii per ipsos filios Kurch casualiter interempti...

⁷ Dekr. Kolomana I, art. 50.

⁸ Fejér IX, 1, str. 278 (1345), X, 5, str. 460—465 (1414).

⁹ Dekr. 1495, art. 4, § 5.

¹⁰ Endlicher, Die Gesetze des heiligen Stefan, str. 112; Timon, Rechtsgeschichte, 444—445.

¹¹ Dekr. 1495, art. 4, § 10, 11.

¹² Text srov. Endlicher, Rerum Hungaricarum monumenta Arpadiana, 1849, str. 474/5. Pro privilegia rakouské a české srov. text v Jirečkově Codex iuris Bohemici I (1867), str. 136—137, pro polské Bandtkie, Ius Polonicum 1831, str. 8—9. V maďarské literatuře je spor o význam tohoto článku. Srovnání s uvedenými texty svědčilo by proti Timonově these. Timon, Rechtsgeschichte, str. 444, pozn. 18.

¹³ Snad tu jde o vliv míst Písma, o nichž se zmiňuje Huszty III, 12, 23.

Trestná činnost musí směřovati proti člověku s právní osobností. Jím nebyl pro starší právní řád uherský, podobně jako pro jiná práva středoevropská, otrok. Proto dekret sv. Štěpána¹⁴ ustanovuje, že zabije-li otrok otroka, má být pachatel dán pánu zavražděného. Zabije-li svobodný otroka, má zaplatiti jeho cenu nebo dáti v náhradu jiného otroka. Jde zde tedy o náhradu věci buď poskytnutím ceny věci nebo dáním jiné věci téže hodnoty.

Usmrcení muselo se státi sine iusta causa,¹⁵ t. j. v uherském právu, podobně jako v jiných právech středoevropských, byly známy případy, kdy trestnost usmrcení byla z určitých důvodů vyloučena. Dovolené usmrcení bylo připouštěno v případech výkonu trestu, jehož výkon byl svěřován soukromým osobám, dále v případech usmrcení osoby, postavené mimo právo, v případech dovolené nutné obrany a při dovoleném nepřátelství. Usmrcení bylo právem dovoleno také manželu při přistižení cizoložné manželky a při soudním souboji, který byl v právu uherském také znám jako v jiných středoevropských právech.¹⁶

Na vývoji trestnosti zabití lze sledovati v uherském právu vývoj základních zásad uherského trestního práva. O nejstarším vývoji se z pramenů uherských nedovídáme. Patrně s počátku nestíhá a netrestá trestné činy proti životu veřejná moc, nýbrž ponechává poškozenému, t. j. příbuznému zabitého, po př. celé jeho rodině a rodu, aby vymáhali náhradu škody, která jim smrtí jejich příbuzného vznikla. Mezi pachatelem a poškozenými vzniká nepřátelství, které je vzájemně vyrovnáváno buď mstou nebo usmířením v podobě náhrady škody (compositio homicidii, iudicium homagii, homagium).¹⁷ Náhrada škody zjednává mezi pachatelem a poškozeným opětně mír. S počátku patrně je volno, aby poškozený volil buď mezi pomstou nebo náhradou škody. Jako vyšší stupeň vývojový vzniká patrně zásada, že poškozený nabízenou náhradu škody od pachatele přijmouti musí. Náhrada škody je s počátku určována dohodou stran. Setkáme-li se již v nejstarších pramenech uherského práva s tím, že částka, placená pachatelem poškozenému, je přesně a ciferně určována, je to dokladem vyššího vývoje a patrně

¹⁴) Endlicherovo vydání v *Rerum Hungaricarum monumenta Arpadiana* 1849, I, kap. XIV.; II, kap. III.

¹⁵) Dekret 1471, art. 28.

¹⁶) *Timon*, *Rechtsgeschichte* 445. Na př. doklady z pramenů: Obviněný se brání, že zabil, bráně se loupeži zabitého, se illum in latrocinio occidisse. Reg. Var. č. 163. Jiný doklad *Wenzel* X, 465, č. 327... adiecit..., quod memoratum Gregorium et predictos alios duos homines... in via publica tanquam fures et latrones eos invadere volentes occidisset...

¹⁷) Kadlec spatřuje ve výrazu homagium mortuum, homagium integrum, který se vyskytuje v právu uherském pro odklad, vliv práv slovanských. Srov. jeho *Verböczyovo Tripartitum a soukromé právo uherské i chorvatské šlechty v něm obsažené*. V Praze 1902, str. 10.

také vlivu, který vykonávají na uherské právní prameny právní památky německé. Současně s určením náhrady škody je v právních pramenech uherských stanovena i druhá částka, kterou platí pachatel moci veřejné. Tato druhá částka, tak zv. iudicium, bisargium,¹⁸ je již skutečným majetkovým trestem za porušení veřejného míru.

Na tomto stupni vývojovém jsou ustanovení dekr. sv. Štěpána (II, 13, 16). V nich se ovšem rozeznává mezi úmyslným a neúmyslným zabitím potud, že se stanoví částka, placená pachatelem pro každý případ zvlášť. Při úmyslném usmrcení platí pachatel 110 pensí, při neúmyslném 12 pensí. Částka tato je tudíž poměrně velmi malá. Při úmyslném zabití částka 110 pensí se rozdělí tak, že 50 pensí náleží poškozenému příbuznému zabitého, 50 pensí připadne královskému fisku.

Pokročilejší názor na trestnost usmrcení člověka je patrný z dekrety z r. 1298, art. 52 a 53. I zde se rozeznává mezi zabitím úmyslným a neúmyslným. Na úmyslné zabití je stanoven trest smrti. Je to doklad pro nové stanovisko moci veřejné k trestnosti zabití. V čl. 52 se vytýká, že při úmyslném usmrcení nemůže panovník pachateli udělit milost, leč se souhlasem bratří a nejbližších příbuzných zabitého. Není-li možno pachatele dostihnouti a vykonati na něm hrdelní trest, propadá majetek pachatelův. Ustanovení zde uvedená nejsou ve všem jasná. Udělení milosti panovníkovy se souhlasem příbuzných zabitého záleželo patrně v tom, že příbuzní se spokojili s hmotnou náhradou za zabití. Není-li pachatel přistižen, pak majetek jeho připadá patrně ve prospěch příbuzných a fisku. Jakým způsobem se mezi ně dělí, není určeno. Z pozdějších případů v listinách máme doklad, že pachatel zabití byl odsouzen ve své nepřítomnosti k ztrátě hrdla a k ztrátě majetku, při čemž propadlý majetek byl rozdělen dvěma třetinami soudu a jednou třetinou žalující straně.¹⁹ Praxe byla patrně různá.

Art. 53 mluví o trestu na neúmyslné usmrcení. Jeho ustanovení však nejsou rovněž plně jasná. Vytýká se zde totiž pouze, že panovník může pachateli neúmyslného usmrcení poskytnouti milost v tom směru, že náhrada škody příbuzným zabitého může být určena podle rozhodnutí šlechticů. Z tohoto ustanovení není jasno, zda i na neúmyslné usmrcení je stanoven buď trest smrti nebo ukládána náhrada škody. Bylo tak sice tvrzeno v maďarské literatuře,²⁰ bylo by však možno vysloviti domněnku, že předpis

¹⁸) I na výrazu iudicium spatřuje Kadlec vliv práv slovanských. Eod. l., str. 89.

¹⁹) *Fejér* X, 3, str. 28—29 (1385)... Paulum, filium Thomae, pro praemissis suis potentiariis actibus in facto potentiae ex eoque in sententia capitali et etiam amissione universarum possessionum et possessionarium portionum ac rerum et bonorum suorum quorumlibet ubique intra limites huius regni nostri existentium, ipsumque solum proprie contingentium in duabus partibus iudiciariis, et in tertia parte partis adversae manibus devolvendarum et redimendarum decrevimus et comisimus convictum extitisse...

²⁰) *Timon*, *Rechtsgeschichte*, 443.

art. 53 ustanovuje na neúmyslné usmrcení jen náhradu za zabití a poskytnutí milosti panovníkovy záleželo v tom, že částka za zabitého mohla být určena nikoli pouze žalující stranou, nýbrž také šlechtici. Názor tento potvrzovala by i skutečnost, že v listinném materiálu setkáváme se ve stol. XIII. a násl. právě při usmrcení neúmyslném se smlouvami, které uzavírají příbuzní zabitého s pachatelem o majetkových částkách za zabitého.

Roku 1471, art. 28, provedena reforma předpisů o stíhání pachatele zabití. V ustanoveních procesních zásad je stanoveno, že obžalovaný a usvědčený pachatel zabití má být trestán smrtí a nikoli trestem majetkovým. Bez souhlasu žalobce nemá být pachateli dána možnost výkupu hlavy pachatelovy (*redemptio capitis*). V ustanoveních těchto se nerozeznává mezi úmyslným a neúmyslným usmrcením. Zato však v dalších předpisech z konce XV. stol.²¹ právní předpisy uherské již přesně stanoví, že na úmyslné usmrcení je trest smrti, při neúmyslném připouští se dohoda pachatelova s příbuznými zabitého o náhradu za zabití.

Na kvalifikované případy zabití jsou stanoveny tresty zvláštní. Dekret sv. Štěpána (II, 46) určuje na vraždu, provedenou mečem, trest smrti mečem. Dekret sv. Ladislava (II, 8) mění toto ustanovení v tom směru, že takovýto pachatel má být trestán vězením a konfiskací majetku. Jeho majetek, vinice, pozemky, otroci se rozdělí na tři části: dvě části mají být dány příbuzným zabitého, třetí část náleží synům a manželce pachatelově. Kdyby byl majetek pachatelův menší než 110 pensí, pachatel stává se otrokem.

Vražda příbuzných je podle dekretu Kolomanova (I, 50) stíhána soudy duchovními. Dekret z r. 1298, art. 55, určuje, že v tomto případě zabití veškeren podíl pachatelův na společném jmění rodinném spadá ve prospěch příbuzných zabitého.²² Pozdějšími předpisy je stanoveno, že vražda příbuzných má být hodnocena jako zpronevěra (*nota infidelitatis*), stejně tak jako zabití soudců a druhé procesní strany.²³ Proto v době XV. stol. je majetkový trest konfiskace majetku řešen tím způsobem, že jmění pachatelovo spadá na krále a ten je donací uděluje příbuzným zabitého.²⁴

Vražda manželky trestá se podle ustanovení dekr. sv. Štěpána různě podle toho, spáchal-li ji vyšší či nižší šlechtic nebo prostý sedlák (*vulgaris*). Vyšší šlechtic musí zaplatit rodičům své manželky 50 mladých oslů, nižší šlechtic pouze 10, sedlák pak 5. Jsou ovšem předepsány ještě tresty duchovní.

²¹) Dekret 1486, art. 51, a 1492, art. 82.

²²) Není-li těchto příbuzných, spadalo jmění patrně na fiskus. Máme tak potvrzeno příkladem z r. 1368, kdy panovník takto spadlé jmění udílí jako donaci. *Fejér* IX, 4, č. 88, str. 166—167.

²³) Dekr. 1495, art. 4, § 5, 10.

²⁴) *Fejér* X, 5, str. 460—465 (1414).

Při zabití žida stanovilo židovské privilegium, jak uvedeno, trest smrti a ztrátu majetku.

S vývojem materiálního práva jde i vývoj procesního řízení vůči pachateli. Uherské právo, podobně jako jiná středoevropská práva, vychází ze zásady, že pachatele stíhá především příbuzný zabitého.²⁵ Zabití je tudíž trestným činem soukromožalobným. Ponenáhlu se teprve propracovává do právního řádu zásada veřejného stíhání pachatele zabití. Zvláště XV. století začíná rozvíjet tyto předpisy.²⁶

Ještě o jednom institutu chceme se zde zmínit. Právo uherské připouští totiž, aby mezi pachatelem a příbuzným zabitého byly uzavírány smlouvy o náhradu škody, která zabitím příbuzného jim vznikla. Tyto smlouvy práva uherského mají mnoho analogického s podobnými smlouvami práva českého. Obsahují v sobě nesporně zbytky archaického nazírání na zabití. Proniká v nich názor, jakým bylo prostoupeno trestní právo v počátcích svého vývoje. Neboť právě těmito smlouvami byl zjednáván mezi stranami smír a odstranováno nepřátelství, jež vzniklo zabitím příbuzného. S počátku jsou připouštěny tyto smírné smlouvy mezi stranami ve všech případech zabití, tedy i v případě zabití úmyslného, při tak zv. *homicidium voluntarium*.²⁷ Ve vývoji dalším však jsou tyto smlouvy obmezovány jen na případy nechtěného zabití, tedy na případy tak zv. *homicidium casuale*.

Smlouva o náhradu škody za zabitého mezi stranami může být uzavřena i v případě, když byl již zahájen spor před soudem (úřadem).²⁸ Úřad, před nímž se soudní projednávání děje, svoluje, aby smlouva mezi stranami se uzavřela. Při ní fungují smírní nebo rozhodčí osoby (*probi viri*), jež dohodu mezi stranami smlouvají.²⁹ Dohoda mezi stranami se nazývá charakteristicky *amicabilis compositio* nebo *pacis concordia*.³⁰

Obsahem smlouvy je především určení náhrady škody příbuznému usmrceného. Náhrada se plní „pro satisfactione“.³¹ Určuje se buď částkou peněžitou, která na rozdíl od předpisů dekretů může být stanovena v různé

²⁵) Z usmrcení pohání otec, *Reg. Varad.*, č. 67, 88, 89, 122, 138, 189, 218; *Fejér* VII, 2, str. 203; syn *Reg. Varad.*, č. 196, 274, 347; bratr *Reg. Varad.*, č. 145, 147, 163, 255; sestra *Reg. Varad.*, č. 157; manžel *Reg. Varad.*, č. 126; manželka *Reg. Varad.*, č. 278, *Fejér* V, 2, str. 223, 604—606. Poháněti může současně několik příbuzných *Wenzel* IV, 329, č. 209 (1288). Jsou-li příbuzní zabitého nedospělí, žalují pachatele poručníci nedospělých příbuzných *Wenzel* VI, 370—372, č. 224 (1214).

²⁶) Srov. dekret 1471, art. 28.

²⁷) Srov. dekret sv. Štěpána II, 16, § 1, kde deset pensí je určeno rozhodčím při úmyslném usmrcení.

²⁸) Na př. *Wenzel* VI, 370—372, č. 224 (1214).

²⁹) *Fejér* V, 2, 476 (1278), V, 3, str. 333—334 (1286), *Wenzel* V, 101, č. 65; 329, č. 209 (1288).

³⁰) *Fejér* IV, 2, 86; *Wenzel* V, 86, č. 53 (1293).

³¹) *Wenzel* XI, 384.

výši (na př. 2 marky,³² 6 marek,³³ 10 marek,³⁴ 17 marek,³⁵ 25 marek³⁶ nebo 15 pensí),³⁷ nebo v náhradu mohou být dány i pozemky, po př. i koně.³⁸

Je-li více pachatelů, pak se ve smlouvě určuje, jaké částky mají platiti.³⁹ Obyvatelé vesnice, proti nimž byla vznesena žaloba o náhradu škody, plní náhradu kolektivně.⁴⁰

Ve smlouvě bývá vedle náhrady škody také určeno, kdo má plniti poplatky pristavovi (pristaldus) a soudci. Dohoda o tom může být různá: buď plní pachatel spolu s náhradou škody také pristavovi a soudci, nebo je určeno, že pristavovi platí pachatel, soudci příbuzný zabitého,⁴¹ nebo opačně: pristavovi platí příbuzný zabitého, soudci pachatel.⁴² Ve smlouvě může však být stanoveno, že příbuzný zabitého propouští svého protivníka z viny, z níž ho obvinil, pristavovi a soudci plní pak obě strany společně.⁴³

Tím však není obsah smluv vyčerpán. Mohou přistoupiti ještě různá jiná ustanovení. Příkladem toho může nám být smlouva z r. 1300.⁴⁴ Šlo o zabití manželky manželem. Mezi pachatelem a mezi příbuznými zabitě (otcem a bratrem) došlo ke smlouvě, v níž stanoveno, že pachatel musí svou oběť osobně a na svůj náklad pohřbíti, zaplatí příbuzným 2 marky a má vykonati pouť do Cách a do Říma. Současně se vražedník zavazuje, že zaplatí soudci i pristavovi. Nevyplní-li toho, což je obsahem smlouvy, má být považován za podlehnuvšího v soudním souboji.

Smlouva mezi pachatelem a příbuzným zabitého je concordia pacis. Nejenže je v ní obsažena sankce⁴⁵ na případné její nesplnění, ale strany uzavírají mezi sebou také skutečný mír, který se vztahuje i na jejich potomstvo.⁴⁶ Mír je utvrzován vzájemnou přísahou stran⁴⁷ a příbuzní zabitého se zavazují, že už nikdy nebudou ničeho požadovati na vražedníku.⁴⁸

³²) Reg. Varad., č. 145.

³³) Wenzel V, 87, č. 53.

³⁴) Wenzel IV, 329 (1288).

³⁵) Reg. Varad., č. 187.

³⁶) Reg. Varad., č. 89.

³⁷) Wenzel V, 101, č. 65.

³⁸) Wenzel, X, 58, XI, 384; Fejér, V, 2, 476 (1278).

³⁹) Reg. Varad., č. 89, č. 274.

⁴⁰) Wenzel, V, 86—87; IX, 188, č. 129 (1277).

⁴¹) Reg. Varad., č. 145.

⁴²) Reg. Varad., č. 189, 213.

⁴³) Reg. Varad., č. 347... quod nominatus actor dimisit nominatum adversarium suum pro innocente...

⁴⁴) Fejér, VII, 2, str. 203—204 (1300).

⁴⁵) Reg. Varad., č. 189; Wenzel, IV, 329 (1288).

⁴⁶) Reg. Varad., č. 147.

⁴⁷) Reg. Varad., č. 274.

⁴⁸) Wenzel, V, 101, č. 65 (1294); XI, 384 (1252).

Smlouva je pak utvrzována buď před úřadem, který spor projednával, nebo před kapitulou jako věrohodným místem.⁴⁹ Věrohodné místo také v listině dotvrzuje, když je smluvená částka pachatelem zaplácena.⁵⁰ Potvrzení má zvláště význam, bylo-li smluveno, že náhrada má se plniti v určitých částkách.⁵¹

⁴⁹) Wenzel, IV, 329, č. 209 (1288); V, 86, č. 53 (1293); X, 58, č. 41 (1291). Formule těchto utvrzování srov. M. G. Kovachich, *Formulae solennes styli* (1799), str. 13—14.

⁵⁰) Wenzel, IX, 460, č. 331 (1287).

⁵¹) Wenzel, VIII, 218—219, č. 147 (1268); IX, 188, č. 129 (1277).

Seznam zkratk: Fejér = Fejér, *Codex diplomaticus Hungariae ecclesiasticus et civilis* I. násl. (1829—1844). Wenzel = *Codex Arpadianus continuatus* (Árpadkori uj okmánytár) (1860—1874). Pokud jsou citovány král. dekrety, děje se tak podle milleniového vydání *Corpus juris Hungarici*. Reg. Varad = *Karacsnyi-Borovszky, Regestrum Variadiense*. Budapest, 1903.